

UVODNE BESEDE

Znanje je bogastvo celotne družbe. Kako ravnamo s tem bogastvom, ga negujemo, spodbujamo, razvijamo, širimo? Nam zadošča le »šolsko« učenje, zanemarjamo pa vse, kar je zunaj tega? V družbi sicer vemo za vseživljenjsko učenje, javnosti sporočamo tudi, da je Slovenija učeča se dežela. A pri pridobivanju znanja se po našem mnenju zalomi že na začetni stopnji. Torej, potrebne so korenite spremembe. Temelj tega spreminjanja naj bo filozofija in strategija vseživljenjskosti učenja. V tem času pripravljamo Nacionalni program izobraževanja odraslih za obdobje od 2020 do 2030. Kako vidimo prihodnost učenja in izobraževanja? Prof. dr. Ana Krajnc meni, da prihaja obdobje, ko se bodo vse generacije vključevale v izobraževanje. Povsod se bomo srečevali z učenjem, ki bo postopoma postajalo 'delo' in ne le priprava nanj.

Tokrat objavljamo tudi tri prispevke avtorjev - študentov andragogike na Filozofski fakulteti. Pozdravljamo njihovo sodelovanje in se zahvaljujemo.

S to številko zaključujemo deseti letnik ADEES-a. Srečno, uspešno in zadovoljno v letu 2020!

Urednica Marija Velikonja mvelikon@gmail.com

POGLEJMO V LETO, KI SE POSLAVLJA

Običajno ob koncu leta preletimo dogodke v letu, ki se izteka.

V Andragoškem društvu se je, kljub temu, da nismo načrtovali veliko aktivnosti in dogodkov, kar nekaj dogajalo. Če nismo bili ravno v vsem organizatorji in snovalci, smo pa marsikje sodelovali in tako prispevali vsaj košček znanja, izkušenj, predlogov k zgodbi, ki jo še vedno bolj ali manj uspešno pišemo vsi, ki nam je mar za izobraževanje odraslih v Sloveniji.

Že dalj časa se v uredništvu sprašujemo, ali nadaljevati z glasilom ADEES. Med člani društva ne moremo pridobiti novih piscev in pogosto se zdi, kot da tudi bralcev biltena ni toliko, kot jih pričakujemo. S to številko zaključujemo deseto leto izhajanja, a kmalu se bo treba odločiti, kako v prihodnje. Novice o najpomembnejših dogajanjih sicer objavljamo na naših spletnih straneh, a naše glasilo sporoča tudi širši javnosti, kaj delamo in kako premišljamo člani društva. **Iščemo sodelavce!** Hvala vsem, ki ste vsa leta doslej prispevali v naše novičke.

Sedmega junija smo v Zalogu pri Ljubljani pripravili in organizirali, po odzivih sodeč, zelo uspešen posvet z ambicioznim naslovom **Kje smo in kam gremo v izobraževanju odraslih? Vizija ravnanja in pomena izobraževanja odraslih v prihodnje.** ... Ob 50-letnici ADS, ki je bilo kot društvo ustanovljeno prav zaradi problemov v izobraževanju odraslih in tudi pobudnik ter začetnik tega področja v Sloveniji, se zdi logično vprašati o prihodnosti in viziji razvoja izobraževanja odraslih v Sloveniji.

Odgovore smo iskali na **strokovnem srečanju**, kjer so v prvem delu sodelovali vidni strokovnjaki: s področja izobraževanja odraslih dr. Ana Krajnc in dr. Zoran Jelenc, UNESCO nam je predstavil dr. Darko Štrajn, podpredsednik slovenske komisije te svetovne organizacije, ki je s svojo izobraževalno politiko vplivala tudi na razvoj izobraževanja odraslih v Sloveniji. Zanimiva so bila razmišljanja dr. Jožeta Vogrinca in dr. Jureta Žabkarja o vplivu medijev in umetne

intelligence na priložnostno učenje in formalno izobraževanje odraslih v prihodnje. Dr. Eva Boštjančič s FF pa je govorila o tem, kako na izobraževanje gledajo v gospodarstvu.

Drugi del programa je bil namenjen udeležencem, ki so po metodi odprtega prostora razpravljali o kakovosti, razvoju in izzivih vseživljenjskega učenja in o izobraževanju odraslih. Razpravljali smo o problemih, predlagali rešitve in oblikovali prioritete, ki naj bi jih upoštevali pripravljavci novega Nacionalnega programa o izobraževanju odraslih.

Predloge objavljamo v tej številki, najdete pa jih tudi na spletnih straneh ADS.

Septembra smo se udeležili kar nekaj pomembnih **dogodkov v Beogradu**. O tem ste lahko več prebrali v novicah Andragoškega centra. Udeležili smo se konference **Gradimo mostove v izobraževanju odraslih**, kjer je bila Srbija gostiteljica tokratnega, že **5. tradicionalnega srečanja** vseh, ki se ukvarjamo z izobraževanjem odraslih v bivših jugoslovanskih republikah.

Slovenci smo na konferenci predstavili video, ki smo ga posneli ADS, ACS in LU Cene Štupar. Predstavili smo vidne dogodke na nacionalni ravni v izobraževanju odraslih, v ADS prispevku sem poudarila našo 50-letno prehojeno pot.

Konferenco so gostitelji povezali z več dogodki, ki so obeleženi z izobraževanjem odraslih: **40-letnico katedre za andragogiko Filozofske fakultete, mednarodno konferenco ESREA in svečanim dogodkom, na katerem so sprejeli dr. Ano Krajnc v dvorano slavnih svetovnih andragogov (International adult and continuing education Hall of fame)**

Dogodkov in konference sva se iz ADS udeležili Olga Drofenik in Ida Srebotnik. V delegaciji Slovenije so bili še predstavniki ACS in FF ter Univerze za tretje življenjsko obdobje.

Foto 1: Prof. dr. Ana Krajnc (druga z leve) med nagrajenci, ki so bili sprejeti v dvorano slavnih andragogov. Beograd, 19. septembra 2019. Čestitamo!

Foto 2: V družbi andragogov iz Slovenije.

Vsekakor moram omeniti še udeležbo na nekaj **strokovnih dogodkih**, ki so pomembni v izobraževanju odraslih, kot so **Andragoški kolokvij ACS**, ki je bil tokrat v Ljubljani in posvečen prihodnjemu razvoju izobraževanja odraslih v Sloveniji ter **Letni posvet o izobraževanju odraslih**, ki je bil novembra v Portorožu. Glavne teme teh dogodkov so bili, kot pričakovano, priprava novega Nacionalnega programa o izobraževanju odraslih 2021-2030 ter prioritete MIZŠ za novo Evropsko kohezijsko politiko. Minister dr. Pikalo z besedami seveda podpira izobraževanje odraslih, namenja mu, po njegovih besedah, celo več finančnih sredstev v prihodnje. Ni pa povedal, koliko teh sredstev je iz proračuna, koliko pa iz sredstev EU.

Zanimivo je bilo **razmišljanje dr. Renate Salecl** o strasti do nevednosti v na znanju temelječi družbi. Prav njeno predavanje in tudi predavanja ter teme strokovnjakov, ki smo jih gostili na našem junijskem posvetu, so pokazala, da je pametno in zelo koristno, če izobraževalci ne poslušamo vedno le sami sebe, ampak občasno prisluhnemo tudi tistim, ki nam lahko odprejo vpogled na druga področja, ki so povezana z izobraževanjem celo bolj, kot smo si pripravljeni priznati.

Vsaj dve članici sva bili ves čas vpeti tudi v precej zahtevno nalogo, ki je sofinancirana iz sredstev Javnega razpisa za izobraževanje odraslih. Uspešnemu izobraževalnemu programu **Inkluzija izvajanja izobraževanja za odrasle s posebnimi potrebami** smo se namenili dodati še **priročnik**. Vsebina priročnika pogloblja vsebino 6 modulov oz. sklopov izobraževalnega programa. Priročnik bo omogočil večjo samostojnost in motivacijo učiteljem in strokovnim delavcem, dopolnil pa bo tudi vrzel v pomanjkanju tovrstnih gradiv. Upamo, da bo priročnik v elektronski obliki na voljo po Novem letu, v klasični obliki pa malce kasneje, če bodo na voljo sredstva za to, ker sofinanciranje ne more kriti niti avtorskih honorarjev, saj pri pisanju sodeluje večje število avtoric.

V vodstvu ADS si prizadevamo, da bi se naš glas slišal in upošteval tam, kjer lahko prispevamo s svojim znanjem, izkušnjami in predlogi. To je tudi, ne nazadnje, naša naloga, ki jo uresničujemo

vsa ta leta ali kot je v prispevku jubilejne številke ADEES zapisala naša članica Olga Drofenik: *»Kot stanovska organizacija imamo to prednost, da lahko tudi kritično spremljamo dogajanje na področju izobraževanja odraslih in opozarjamo na slabosti. Druge stanovske nacionalne organizacije so, po naravi stvari, usmerjene predvsem v zagotavljanje prednosti za svoje člane, nacionalne razvojne ustanove pa so pod primežem financerjev in njihovih zahtev. V ADS nam neodvisnost od finančnih in političnih elit omogoča delo naših članov in njihova ekspertna znanja.«*

Naj končam z lepimi željami za prihodnje leto:

Negujte svojo moč, svojo ustvarjalnost, svojo rahločutnost, svojo samozavest in svojo ljubezen.

Ne pozabite! Karkoli ste izgubili, prihaja k vam v novi obliki. In življenje gre naprej...

SREČNO!

Predsednica ADS Ida Srebotnik

POVZETKI DELA V SKUPINAH NA POSVETU ADS, ZALOG PRI LJUBLJANI, 7. JUNIJ 2019

KJE SMO IN KAM GREMO V IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH
Vizija ravnanja in pomena izobraževanja odraslih v prihodnje

Po zanimivih uvodnih razmišljanjih vidnih strokovnjakov je bil drugi del posveta namenjen aktivnemu sodelovanju udeležencev, ki so lahko prispevali svoje poglede, konkretne predloge, rešitve in priporočila ter prioritete k izboljšanju, razvoju, kakovosti vseživljenjskega učenja in izobraževanja odraslih v prihodnje. Odgovore so iskali po metodi odprtega prostora, ki vsem udeležencem omogoča, da lahko spregovorijo in razpravljajo o problemih, ki so pomembni z njihovega vidika, spoznanj in praktičnih izkušenj ter tako

prispevajo, oblikujejo in predlagajo prioritete, ki so pomembne za prihodnost izobraževanja odraslih tako na strokovni kot na nacionalni ravni. Izpostavljene ugotovitve, predlagane rešitve in priporočila so še posebej pomembni v obdobju, ko je v pripravi Nacionalni program izobraževanja odraslih, k oblikovanju katerega bi radi prispevali z rezultati našega srečanja.

Povzemamo ugotovitve dela v skupinah:

Skupina: SLOVENIJA UČEČA SE DEŽELA

UGOTOVITVE:

1. Slovenija se spreminja v učečo se deželo:

- Teden vseživljenjskega učenja organiziramo od leta 1996. V letu TVU 2019 se je zvrstilo okrog 7500 dogodkov, 1800 prireditev, 33 območnih, 9 tematskih koordinatorjev, raznolikost izvajalcev od vrtcev do univerze, podjetja, nevladne organizacije itn... Pri tem smo v Evropi in svetu za vzgled.
- Imamo razvejano omrežje univerz za tretje življenjsko obdobje, omrežje študijskih krožkov, borze znanja, Središča za samostojno učenje, PUM, Medgeneracijske centre itn...

2. Forum učečih se:

- Ustanovljen na ACS leta 2016, poleg razvoja stroke je cilj okrepiti civilno iniciativo na področju učenja odraslih.
- Ljudje se svojega učenja ne zavedajo, pomembno je ozaveščanje za čim boljše možnosti učenja.

3. Neodzivnost političnih odločevalcev:

- Politični odločevalci (minister za izobraževanje, znanost in šport, osebje ministrstva, Vlada RS itd..) se na dosežke v izobraževanju odraslih ne odzivajo ali pa to počnejo neustrezno. Tudi termini, kot so »šolstvo« so neustrezni, bolj primerno bi bilo izobraževanje.
- Koncept vseživljenjskega učenja sestavljata dve področji: začetno in nadaljevalno izobraževanje, ki morata biti sistemsko enakovredni in enakopravni, kar pa glede na obstoječo zakonodajo nista.
- Strategije vseživljenjskosti učenja ni sprejela vlada RS, le MIZŠ, zato je le črka na papirju in se ne udejanja.
- Nova Bela knjiga, ki je v pripravi, je doslej izobraževanju odraslih posvetila le nekaj uvodnih poglavij, odrasle udeležence izobraževanja enači s priseljenci, ranljivimi skupinami, osebami s posebnimi potrebami.

PRIPOROČILA:

1. Seznaniti politične odločevalce...

- Seznaniti politične odločevalce z ugotovitvami dela v skupinah
- Zahtevati sprejetje ustreznih ukrepov, sistemskih rešitev in akcijskega načrta, s katerimi bo zagotovljeno upoštevanje Strategije vseživljenjskosti učenja v Sloveniji
- Pozvati Vlado RS, da sprejme Strategijo vseživljenjskosti učenja v Sloveniji in zagotovi njeno udejanjanje.

2. Promocija vseživljenjskega učenja in njegovih dosežkov

- Izdelava strategije za promocijo dosežkov vseživljenjskega učenja v Sloveniji (ACS in ADS)
- Kadrovska okrepitev ACS s strokovnjakom za marketing
- Delo z mediji: informiranje o projektih, dogodkih, dosežkih...
- »Forum učečih se« sprejme ukrepe za spodbudo civilne iniciative za delovanje na področju učenja odraslih
- Vse organizacije, društva, ustanove, javni zavodi, nevladne organizacije itn., ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih, se povežejo v prizadevanjih za promocijo vseživljenjskega učenja in izobraževanja.

Skupina: RAZISKOVANJE IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH

UGOTOVITVE:

- Raziskovanje izobraževanja odraslih je zelo slabo zastopano v zakonodaji
- Potrebna je ustrezna umeščenost raziskovalne dejavnosti v novem Nacionalnem programu za izobraževanje odraslih
- Vloga Andragoškega centra RS je pomembna pri raziskovalni dejavnosti izobraževanja odraslih, zato mora biti bolj poudarjena in ustrezno sofinancirana
- Premalo je zavedanja o pomenu raziskovalne dejavnosti za razvoj in implementacijo izobraževanja odraslih

PRIPOROČILA:

- Več sodelovanja z Univerzo, inštituti, raziskovalci, vodji projektov itn...
- Upoštevati vpliv medijev in neformalnega ter priložnostnega učenja na širšo družbeno skupnost, razmišljanje in percepcijo...
- Za razvoj in implementacijo raziskovalnih rezultatov, programov, projektov je potrebna longitudinalnost, primerljivost in relevantnost podatkov
- Raziskave in rezultati morajo biti dostopni in predstavljeni tudi širši javnosti

Skupina: PRILOŽNOSTNO UČENJE V ŽIVLJENJU ČLOVEKA

UGOTOVITVE:

- Uresničevanje človeka skozi učenje je odvisno od priložnosti, ki pa niso za vse enake
- Pomembno je ozaveščanje in vrednotenje učenja in naučenega
- Znanje je bogastvo celotne družbe
- Delovna mesta bo potrebno v bodoče soustvarjati

PRIPOROČILA:

- Ustvarjanje priložnosti na vseh področjih za ozaveščanje in učenje (muzeji, natečaji, učne poti, družina, šola, društva...) ; pri tem je pomembno sodelovanje in povezovanje različnih, interdisciplinarnih področij ter medresorsko sodelovanje
- Zavedati bi se morali vplivov (negativnih in pozitivnih), ki jih imajo na priložnostno učenje mediji, pametni telefoni, IKT tehnologija. Pozitivne spodbujati in jih upoštevati, na negativne opozarjati.
- Upoštevati in znati vrednotiti priložnostno učenje in osvojeno znanje
- Bolj konkretno in transparentno upoštevati nove poti v pridobivanju znanja tudi v zakonodaji

Skupina: SPREMEMBE, KI SO POTREBNE ZA VEČJO UČINKOVITOST IN FINANCIRANJE VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA**UGOTOVITVE:**

- Neučinkovito in nepregledno financiranje izobraževanja odraslih
- Nesodelovanje med resorji pri pripravi enotnega letnega načrta izobraževanja odraslih v Sloveniji
- Nerazumevanje in neprilagodljivost znanja in izobraževanja ranljivim skupinam
- Uporaba neustreznih, preveč klasičnih metod dela v izobraževanju in oblik motivacije za izobraževanje, zlasti ranljivih in neizobraženih.
- Nezanimanje in premalo dela z »zvezdami«, sposobnimi in izobraženimi mladimi ljudmi, ki odhajajo v tujino

PRIPOROČILA:

- Združevanje proračunov in medresorsko sodelovanje pri pripravi prioriternih letnih izobraževalnih planov za izobraževanje odraslih; sodelovanje, povezovanje projektov, informiranje, financiranje prioritet v izobraževanju odraslih
- Občutno povečanje sredstev za sofinanciranje izobraževanja odraslih
- Uvedba davčnih olajšav za podpornike in spodbujevalce izobraževanja (podjetja, lokalne skupnosti) in za nova znanja in inovacije v izobraževanju in vseživljenjskem učenju
- Ranljivim skupinam ponuditi praktične in motivacijsko koristne in zanimive izobraževalne programe, s primernimi, aktivnimi metodami in oblikami dela, ki omogočajo soustvarjanje znanja in osvajanje potrebnih veščin in spretnosti.
- Upoštevati pri različnih ciljnih skupinah udeležencev izobraževanja različen osebni odnos, komunikacijo, motivacijo in fleksibilnost
- Ozaveščati odgovorne vodilne kadre, kako pomembni so sposobni in izobraženi kadri pri delu, t.i. »zvezde«, ki jih je treba obdržati in spodbujati njihov razvoj in napredovanje ter jim zagotoviti ustrezno delovno okolje za razvoj in učenje.
- Nujno začeti razumevati, upoštevati, razvijati, uvajati in vrednotiti, še posebej pri priložnostnem učenju, v izobraževanje odraslih tudi nove IKT tehnologije (mediji, računalniki, umetna inteligenca ...), ozaveščati, govoriti o tem, vnesti ključna priporočila in ukrepe v zakonodajo.

Vir: Zapisi, poročanje in predstavitve skupinskega dela

Pripravila Ida Srebotnik drustvoio@gmail.com

SLOVENIJA – UČEČA SE DEŽELA

Ob začetku Tedna vseživljenjskega učenja (TVU) je novinarka Dela Andreja Žibert Ifko objavila članek z naslovom 'Slovenija se spreminja v učečo se deželo'. Pred nekaj leti smo težko pridobili novinarje, da bi o TVU-ju kaj napisali. Kaj šele, da bi začutili, da se Slovenija spreminja v učečo se deželo. Imam vtis, da smo navedeno novinarke z dogodki letošnjega TVU-ja že kar navdušili. Tako vsaj zveni njen članek. V njem dopadljivo objavlja, kako jo je množica dogodkov v TVU-ju prepričala. Ob tem sem se spomnil, kako smo v začetku projekta TVU-ja na promocijskem lepaku z večjimi črkami poudarili pojem 'vseživljenjsko učenje', z manjšimi pa smo kot nekakšen podnaslov napisali 'Slovenija - učeča se dežela'. Zavedali smo se, da je slednje zelo oddaljen,

dolgoročni cilj. Danes pa ga že novinarji postavljajo v ospredje; enakovredno ob bok pojmu 'vseživljenjsko učenje'! Nepojmljivo!« Seveda smo lahko na to ponosni.

S svojimi festivali učenja je Slovenija del mednarodnega gibanja festivalov učenja in je (kljub svoji majhnosti) med največjimi v evropskem in svetovnem merilu; v svetu se dogaja približno 40 podobnih festivalov. Našo prireditev mnogi doživljajo kot zgled. Tudi Slovenija je po nekaterih dosežkih na področju izobraževanja odraslih med najuspešnejšimi v Evropi in v svetu; imamo izjemno dobro razvejeno omrežje *univerz za tretje življenjsko obdobje* (U3ŽO), ki ustvarja možnosti za izobraževanje, učenje, državljansko delovanje in druženje starejših; bržkone smo v tem vodilni v Evropi: v Sloveniji imamo 53 U3ŽO, vanje je vključenih 21.000 udeležencev, v njih deluje več kot 1000 mentorjev in več kot 1000 prostovoljcev; imamo razvejeno omrežje študijskih krožkov (po zgledu Švedske, 'dežele študijskih krožkov', njihovo delovanje nam Švedi danes zavidajo); v več krajih po Sloveniji delujejo 'borze znanja' (ustanovljene po zgledu ZDA, kjer takšne mreže niso uspeli zgraditi ali ohraniti); v več krajih delujejo Središča za samostojno učenje (po zgledu Velike Britanije), središča PUM-O (projektno učenje za mlade, po zgledu Danske), v več kot desetih krajih v Sloveniji delujejo Centri vseživljenjskega učenja ali Medgeneracijski centri.

Je torej Slovenija dežela, na katero bi bili lahko naša vzgojno-izobraževalna politika in tisti, ki jo oblikujejo in vodijo, upravičeno ponosni?

Žal na to vprašanje ne moremo odgovoriti pritrdilno. Vzgojno-izobraževalna politika in naši politični odločevalci (minister za vzgojo in izobraževanje, znanost in šport, osebje ministrstva, Vlada RS) se na dosežke na področju učenja in še posebno na področju izobraževanja in učenja odraslih ne odzivajo ali pa se odzivajo neustrezno. Na zadnjem Andragoškem kolokviju (prireditvi v TVU-ju, 30. maja 2019) je minister dr. Jernej Pikalo pohvalil dosežke Slovenije (priznanja v Evropi) na področju izobraževanja otrok in mladine, ni pa omenil naših dosežkov na področju učenja odraslih, ki si prav tako ali še bolj zaslužijo priznanje. Podobno je govoril na Letnem posvetu o izobraževanju odraslih, kjer je kritično ocenil razvoj izobraževanja odraslih v Sloveniji. Se je o tem smiselno zamisliti? Ali minister ne pozna ali ne ceni dosežkov na področju izobraževanja odraslih; ali jih zapostavlja v primerjavi z vzgojo in izobraževanjem otrok in mladine? Minister se tudi ni ustrezno odzval na našo pripombo in na to, da že dolga leta (tako v ADS kot tudi v profesionalnih organizacijah na področju izobraževanja odraslih) zahtevamo, da dobi izobraževanje odraslih svoj direktorat na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ); odgovoril nam je, da je vseeno, ali imamo za področje izobraževanja odraslih direktorat ali sektor. Očitno mu nič ne pomeni – tudi če to veliko pomeni nam – že to, da tako v kolegiju ministra področje izobraževanja odraslih ni zastopano s svojim direktorjem, temveč ga zastopa direktor 'Direktorata za srednje in višje šole ter izobraževanje odraslih'. Zakaj se na MIZŠ izobraževanje odraslih, ki je zelo veliko in raznovrstno področje izobraževanja in učenja, in še celo pretežno neformalnega, podreja le eni vrsti šol; bi lahko rekli, da je izobraževanje odraslih le ali pretežno stvar srednjih in višjih šol? Ne! Gre za dominacijo šolske kulture in tradicije pri nas in tudi na MIZŠ, kjer ima zato vsaka stopnja izobraževanja, točneje šolanja (predšolska vzgoja in osnovna šola, srednja in višja šola, visoka šola), svoj direktorat. To kaže na 'šolsko' strukturiranost MIZŠ, v kateri ni mesta za 'nešolski' direktorat! Izobraževanje odraslih je pač treba nekam prilepiti, v preteklosti je bilo nekaj časa prilepljeno visokemu šolstvu, zdaj pa je (kot sektor) prilepljeno 'Direktoratu za srednje in višje šole'. V naši 'šolski kulturi' smo v preteklosti tudi ministrstvo – edini v Evropi – imenovali 'Ministrstvo za šolstvo in šport' (MŠŠ), dokler se ni odzvalo upravičenim zahtevam, da se preimenuje v Ministrstvo za izobraževanje,

znanost in šport (MIZŠ); če bi bili še bolj dosledni, bi se lahko imenovalo tudi Ministrstvo za vseživljenjsko učenje ...' (o tem lahko navedemo zgleden primer: v Walesu v Veliki Britaniji so prejšnje ministrstvo za izobraževanje preimenovali v 'Ministrstvo za izobraževanje in vseživljenjsko učenje'). O dominaciji šolske kulture in tradicije pri nas govori tudi to, da se v javnosti (tudi v medijih), ko govorijo o vzgoji in izobraževanju in o MIZŠ, pretežno uporablja izraz 'šolstvo' in ne izobraževanje, kaj šele učenje in vseživljenjsko učenje. V stilu naše prevladujoče pedagoško-didaktične in šolsko-institucionalne kulture v Sloveniji gotovo bolj pripadamo tistim državam in jezikovnim območjem, kjer je pojem 'učenje' izrazito podrejen pojmu 'izobraževanje' in 'šolanje'. Učenec je pri nas otrok; za označevanje odraslega, ki se uči, sploh ne uporabljamo te besede. Povsem drugače je v angleški kulturi in na angleškem govornem območju: 'learner' označuje osebo, ki si zna sama organizirati učenje, in je praviloma odrasla. Izraz 'učenje' vzbuja pri nas nek odpor. V njem delujejo naše neugodne izkušnje iz časa šolanja, kjer je bilo učenje obveznost, prisila, nekaj neprijetnega, nekaj, kar ne prihaja spontano od nas, temveč nam je vsiljeno od zunaj (učitelj, starši, vzgojitelji, šolski urnik itn.); nekaj, za kar smo lahko kaznovani (ne ravno s palico, kot nekoč, ampak s črno piko, "cvekom", "šponom", itn., če uporabim nekaj sočnih šolskih izrazov, iz česar sledijo prepovedi in takšne ali drugačne kazni). Z našimi izkušnjami o učenju je redko povezano kaj veselega ali prijetnega. To ni zabava, je resno delo. Ni čudno, da nas ob besedi učenje neredko "strese".

Ko smo se seznanili s (šokantnimi!) ugotovitvami leta 2013 izpeljane *mednarodne primerjalne raziskave o stanju funkcionalne pismenosti slovenskega prebivalstva* in smo spoznali, da smo po stopnji in kakovosti funkcionalne pismenosti odraslih na 19. mestu med izbranimi 22 državami v svetu, torej med najslabšimi. Med neugodnimi ugotovitvami raziskave je tudi ta, da je delež odraslih v izobraževanju v bolj formaliziranih oblikah v Sloveniji majhen (za kar je več vzrokov, med temi je tudi količinsko in kakovostno pomanjkljiva ponudba tega izobraževanja). Nosilec raziskave A. Tuijnman je (s precejšnjo obzirnostjo) povedal, da se mora država (Vlada, 'šolska' ministrica) nad temi rezultati zamisliti in seveda na ugotovljeno stanje na različne načine (nekaj jih je tudi naštel) reagirati. Tudi če se Vlada naloge ne bi bila sposobna takoj lotiti s *celovitim razvojnim projektom*, je imela na voljo temeljito pripravljena strokovna gradiva, kot sta Strategija in koncepcija izobraževanja odraslih v Sloveniji (opravljena na Andragoškem centru Slovenije leta 2000, nosilec raziskave Zoran Jelenc) in (sicer z zamudo sprejeti, tedaj čakajoč na obravnavo v Državnem zboru RS) Nacionalni program izobraževanja odraslih v Sloveniji.

Ko sam ocenjujem te neugodne podatke, ki so v nasprotju z dosežki v TVU-ju, kjer naravnost 'cveti' zavzetost za različne možnosti učenja, si ne morem kaj, da ne bi ugotovil, da ti slabi dosežki na področju pismenosti ne morejo imeti drugega vzroka kot tega, da nas na izobraževanje odraslih ni ustrezno pripravilo začetno izobraževanje, torej šola. Ta nas ne pripravlja ustrezno na vseživljenjsko učenje, po katerem sicer ljudje čutijo potrebo. Pravi paradoks je, da smo v Sloveniji leta 2007 sprejeli dokument 'Strategija vseživljenjskosti učenja v Sloveniji', a očitno s 'figo v žepu'. Ni ga sprejela Vlada RS, temveč le Ministrstvo za šolstvo (kot se je tedaj še imenovalo); pri udejanjanju vseživljenjskosti učenja bi morala sodelovati vsa ministrstva, saj je znanje povsod, ne le v šolah in izobraževalnih ustanovah; Ministrstvo pa ni sprejelo niti Akcijskega načrta za udejanjanje strategije, čeprav je bil pripravljen za razpravo in sprejem; imenovalo je Svet za spremljanje strategije, v katerega so bili imenovani predstavniki ministrstev (uradniki), ne pa kompetentni strokovnjaki, Svet pa je doslej imel le eno sejo (leta 2008). Strategija z napakami, torej!

V Sloveniji je treba na področju vzgoje in izobraževanja razmere radikalno spremeniti; temelj spreminjanja mora biti filozofija in strategija vseživljenjskosti učenja. Na potezi so politični odločevalci: na državni ravni minister, organi MIZŠ, in Vlada RS, sočasno in v sodelovanju z državo tudi tisti na lokalnih ravneh. Samo delovanje civilne družbe, čeravno v praksi sorazmerno uspešno deluje, nas ne bo pripeljalo na 'zeleno vejo'.

Dr. Zoran Jelenc zoran.jelenc@guest.arnes.si

NA POTI K NOVEMU NACIONALNEMU PROGRAMU IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH

Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) je v letu 2019 Andragoškem centru Slovenije (ACS) naročilo izpeljavo več dogodkov, namenjenih pripravi podlag za Nacionalni program izobraževanja odraslih (NPIO) za obdobje 2021–2030. Tako je bil 9. maja v Ljubljani izpeljan posvet na temo **Osnovna šola za odrasle – izhodišče vseživljenjskega izobraževanja za vse in vsakogar** (spletna stran: <https://pro.acs.si/oso2019>). Drugi tovrstni dogodek je bil 31. maja, povezan s 23. andragoškim kolokvijem, na temo **Kažipot NPIO 2021–2030, Umeščenost in domet** (spletna stran <https://pro.acs.si/ak2019>). Tudi tradicionalno stanovsko srečanje – **Letni posvet o izobraževanju odraslih** (LPoIO 2019), 19. in 20. novembra v Portorožu, je imel za eno od osrednjih tem prenovu NPIO (glej spletno stran <https://web.acs.si/lp2019>). Zadnjega v tem zaporedju, tj. posvetovalni dogodek za prenovu NPIO v povezavi s projektom EPUO na temo **Stičišča**, smo organizirali 27. novembra na Brdu pri Lukovici (spletna stran: <https://epuo.acs.si/dogodek/2019-2>). Skupek spoznanj in napotkov z vseh omenjenih srečanj bo služil pripravi izhodišč in besedila NPIO 2021–2030 v letu 2020. V nadaljevanju namenjam nekaj besed zadnjima srečanjema.

Letni posvet o izobraževanju odraslih namenjen aktualnim in večnim temam

Na Letnem posvetu o izobraževanju odraslih 2019 se je zbralo kar 252 udeležencev, ki so z zanimanjem prisluhnili dr. Renati Salecl, saj je s svojim prispevkom *Strast do nevednosti v na znanju temelječi družbi* vnesla sveže poglede, obenem pa potrdila smiselnost našega delovanja. Udeležence je nagovoril tudi minister, dr. Jernej Pikalo, ki je pozval k večji učinkovitosti sistema izobraževanja odraslih. Osrednja tema prvega dne so bila izhodišča za novi NPIO, predstavila sta jih mag. Katja Dovžak ter mag. Peter Beltram. Sledil je razmislek v treh delovnih skupinah, namenjenih opredelitvam ciljnih skupin ter ciljev in prioritetenih ukrepov novega NPIO ter izboljšanju sinergije med vladnimi resorji kot tudi z lokalno skupnostjo. Poročila vseh treh delovnih skupin so objavljena na spletni strani posveta (<https://web.acs.si/lp2019/vsebine>). Dan smo zaključili praznično, posvečeno 60-letnici delovanja ljudskih univerz v Sloveniji. Te so se predstavile z dvema prispevkoma: *Ljudske univerze med skupnostnim izobraževanjem in neoliberalizmom* ter *Ljudske univerze prihodnosti*.

Drugega dne je bila osrednja tema Evropska kohezijska politika 2021–2027. Prioritete MIZŠ je predstavila mag. Tanja Vertelj, sledila pa je kompleksna panelna razprava s predstavniki gospodarske in obrtno-podjetniške zbornice, Službe vlade za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje, Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, lokalnih skupnosti, izvajalcev izobraževanja odraslih ter Andragoškega centra Slovenije. Ena glavnih sporočil je bilo, naj pogajalci z Evropsko komisijo dosežejo, da bodo kar najbolj upošteevane naše nacionalne posebnosti in naj bodo med ciljne skupine novih projektov ESS

vklučeni tudi starejši. Video posnetki zanimivih plenarnih nastopov so dostopni na spletnih straneh (<https://web.acs.si/lp2019/video>). Spodnji

V manjši skupini so nadaljevali premislek o ključnih izzivih in odzivih nanje:

Foto 3: Na letnem posvetu o izobraževanju odraslih, Portorož, 19. in 20. novembra 2019

Na dogodku s pomenljivim naslovom *Stičišča* se nas je v Čebelarstem centru Lukovica zbralo kar 53 posameznikov, ki delujemo na nacionalni ali lokalni ravni, v izobraževanju, gospodarstvu ali nevladnem sektorju, kot strokovnjaki in/ali prostovoljci.

Medtem ko nas je mag. Peter Beltram še enkrat uvedel v rezultate dozdejšnjih posvetov, nam je prof. dr. Ana Krajnc širila obzorja, izpostavila pomen splošne omike, vključevanja vseh generacij ter vseprisotnosti učenja, ki postaja 'delo', ne le priprava nanj. S sporočili nedavnega Vrha slovenskega gospodarstva 2019 nas je seznanil mag. Samo Hribar Milič in poudaril minljivost poklicev ter neizogibno potrebo po stalnem dopolnjevanju kompetenc. Tanja Skaza je na temelju lastne življenjske zgodbe razvila empatijo do svojih zaposlenih, ki jih vodi (tudi) na poti samouresničevanja. Slednja ni tuja Jožetu Prahu in Mariji Imperl, ki sta zgledna primera bogatega osebnostnega razvoja in hkratnega prizadevanja za gradnjo učečih se skupnosti. Irena Kuntarič Hribar je predstavila projekte, ki jih Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad namenja zaposlenim in brezposelnim, jih povezuje z zaposlovalci ali pa preprosto omogočajo dvigovanje izobrazbene ravni. Udeleženci so se živahno odzivali na poglede govorcev. Video posnetki zanimivih plenarnih nastopov so dostopni na spletnih straneh (<https://epuo.acs.si/dogodek/2019-2/video>). Bogato dogajanje je povzela mag. Katja Dovžak, ki je za naslednje leto napovedala nadaljnje fokusne razprave ter vzporedno delovanje Delovne skupine Vlade za pripravo strokovnih podlag za pripravo ReNPIO za obdobje 2021–2030. Kresanja mnenj in svežih pogledov torej ne bo manjkalo, lahko si le želimo, da bo celoten proces pripeljal do premikov ne le na papirju, temveč v življenju – v dobro posameznika in družbe.

Foto 4: Na Stičičih, Lukovica, 27. novembra 2019

Mag. Zvonka Pangerc Pahernik zvonka.pangerc@acs.si

KLIC PO BOLJŠI ŠOLI

»Ogromno učiteljev je na antidepresivih«, piše učiteljica Vesna Kamenšek (Ona, priloga Dela, 15. 05. 2018) in ugotavlja, da je šola zaprt sistem, polna »duhamornih, nepomembnih vsebin«, »dresurnica«, kjer je beseda »glavno orodje«; učitelji so ujeti v programe, norme, načrte, učenci pa se temu upirajo, dokler jih ne 'zdresiramo'. So to pretirano kritične besede o naši šoli? Da ne gre samo za našo šolo in ne le za današnjo, nas prepriča misel Američana Henryja Adamsa iz začetka 20. stoletja: »Kar je pri izobraževanju najbolj grozljivo, je tista gora nevednosti, ki se nakopiči v obliki mrtvih dejstev.« (*Encyclopaedia Britannica*).

Je 'Peticija za spremembo šolskega sistema', ki jo je letos (Online, 24. 01. 2019) objavilo Društvo Svet staršev (podpisana Nataša Šram, predsednica), ki obsega 13 točk ali zahtev, pretirano kritična, če predlaga: zmanjšanje obsega snovi; zmanjšanje obsega domačih nalog; ukinitve nacionalnega preverjanja znanja; zmanjšanje številčnega ocenjevanja in opisno ocenjevanje ali ocenjevanje napredka (formativno ocenjevanje); sprejemne izpite za srednjo šolo in fakultete; več gibanja in več športa; medpredmetno in medgeneracijsko povezovanje; spodbujanje iskanja, vrednotenja in povezovanja informacij; ukinitve mature v obstoječi obliki kot edinega kriterija; redno izobraževanje in usposabljanje učiteljev, spodbujanje novosti, nagrade za iznajdljive učitelje; ničelno toleranco do psihičnega in fizičnega nasilja; enakovredno obravnavo otrok s posebnimi potrebami; zmanjšanje števila otrok v razredu ali povečanje števila pomočnikov v razredu in preoblikovanje prvega razreda; poziv vsem staršem ZASSS, učiteljem, učiteljskemu združenju in ministrstvu k dialogu. Kar precej sprememb zahtevajo! So razprave na temo 'Kakšno šolo hočemo', kjer se pobudnica le-teh dr. Manca Košir zavzema za celovit

sistemski pristop in spodbujanje socialnega, moralnega, intelektualnega in čustvenega razvoja otroka v šoli, to, kar potrebujemo? Veliko elementov in dejavnikov obravnava tudi mag. Vlasta Grabeljšek v knjižici z naslovom 'Pretežka šolska torba. Klic po boljši šoli' (Didakta, 2015), v kateri kritično obravnava kurikulum, predmetnik, principe poučevanja, organizacijo pouka, ocenjevanje, učbenike, materialne pogoje, vzgojo v šoli, šolsko klimo, učitelje, učence, starše; nujnost šolske reforme, kar so podnaslovi v poglavju 'Temeljni elementi in dejavniki vzgojno-izobraževalnega sistema'. Kako da štiri leta po izidu knjižice Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport temu še ni namenilo poglobljene razprave? Vsaj v javnosti ne zvemo o tem nič. Se političnih odločevalcev opozorila v nekaterih kritičnih objavljenih člankih nič ne dotaknejo? Omenimo le pred kratkim objavljena: Anice Kos Mikuš z naslovom 'Ne gre le za to, koliko se mora otrok naučiti v šoli', v katerem opozarja, da »ni pomembno le pridobivanje znanja, za otrokov osebni razvoj ter za njegovo delovanje in duševno zdravje je nemara celo pomembnejša *šolska klima (esenca, etos, bistvo, duša šole)*«. (Delo, Sobotna priloga, 03. 08. 2019, str. 10); in članek dr. Zorana Jelenca: 'Kako spremeniti šolo'. (Delo, Sobotna priloga, 24. 08. 2019, str. 11), v katerem vidi izhod le v radikalnih spremembah. V uvodniku 'Družbeni eksperiment' (Ona, 23. 02. 2019) zapiše odgovorna urednica Sabina Obolnar, ko komentira že omenjeno peticijo Društva Svet staršev: »... problem je pristojno ministrstvo, ki ne ve, kaj je prav in kaj narobe. Ki ministrstva ne vodi, ampak se z njim poigrava, že leta in leta. ... Šolstvo, ki je podstat naših življenj, smo dodobra demolirali ...«. Ali lahko na vzgojno-izobraževalno politiko kaj vplivajo zdaj potekajoči projekti: petletni projekt na osnovni šoli Selnica ob Dravi 'Popestrimo šolo 2016-2021', ki se zavzema za razvijanje 'inovativnih učnih okolij in 'vseživljenjskih kompetenc'; ali v Zavodu RS za šolstvo leta 2017 pripravljeni priročnik v šestih zvezkih, s predlogi za uspešnejšo organiziranost delovanja šole. Nemara se lahko strinjamo z ravnateljico osnovne šole Ano Nušo Kern, ki v svojem članku (Ona, priloga Dela, 11. 09. 2018) zapiše: »vse kliče k nujnemu zasuku šolskega sistema«. A, če prafraziramo Frana Levstika v povesti o Martinu Krpanu, »Minister Gregor pa nič!«, bi vedel, kako pomožni ljubljanski škof in profesor na Teološki fakulteti v Ljubljani Anton Jamnik, ki v svojem članku 'Učenje, veselo pričakovanje samega sebe' (Delo, Sobotna priloga, 07. 09. 2019, str. 16-17) zapiše: »Ob tem pa vnašajo otroci, dijaki, študentje v učni proces svojo radovednost, svoje navdušenje, ta neprecenljivi medij veselega pričakovanja samih sebe. To veselo pričakovanje svojega lastnega naslednjega stadija je natančno tisto, kar se pričakuje in iz česar lahko izide 'učni libido' kot dejanski osebni in družbeni kapital. In didaktika, ki to spoštuje, ravna povsem drugače kot šola ... Je učenje v Sloveniji 'veselo pričakovanje samega sebe' ... ali negativ vsega tega?«

Pobud in predlogov bi lahko nabrali še kar precej. Tudi pozitivnih in obetajočih. So tudi inovativni in zavzeti učitelji, ki si šolsko delo znajo in želijo organizirati po svoje. A ti so redki. Vsekakor so izjeme in jih ni mogoče vpeljevati in posploševati brez temeljitega proučevanja. Je torej šola mogoče spremeniti brez radikalnih posegov v njeno zdajšnjo sistemsko ureditev? Ne! Številne pobude in predlogi, veliko smo jih našli in predstavili v zgornjem odstavku, nimajo pravih možnosti za to, da jih v šoli udejanjijo. Pričakovanja, da jih lahko, so zmotna in naivna. Le kozmetični popravki zdajšnjega delovanja šole niso dovolj, potrebne so radikalne spremembe.

Kakšne, je za ta prispevek prezahtevna naloga. V uvodnem odstavku tega sporočila je nakazanih veliko možnosti, ki seveda zahtevajo temeljito proučitev. Zato se tu omejimo le na dve *temeljni zahtevi*, ki ju označimo kot *pobudi / predloga za spremembe*. To sta: a/ zmanjšanje obsega učne snovi; b/ udejanjanje strategije vseživljenjskosti učenja.

a/ *Zmanjšanje obsega učne snovi.*

Kot temeljno označimo predpostavko (ki seveda zahteva raziskovalno potrditev), da pri tako obsežnem učnem programu, kot ga imamo zdaj, ni mogoče v šoli ničesar spremeniti. Učitelju, ki ga želi udejanjiti, ne ostane v šoli nič časa za kaj drugega, kot da ves razpoložljivi čas podaja učno snov na ustaljen način (učencem od ure do ure razlaga učno snov s pripadajočimi vajami za utrjevanje le-te) in da s spraševanjem oceni znanje učencev. Če želimo ta ustaljeni sistem (ta ni značilen le za našo šolo, z njim se spopadajo v vseh šolah na svetu!) spremeniti, je treba v šoli pridobiti *čas* za dejavnosti, ki omogočajo dejavno in raziskovalno učenje. Takšno, ki lahko zadovolji otroka, ga aktivira in hkrati spodbudi veselje do učenja, ki ga bo potreboval v nadaljnjem življenju. Za radikalno zmanjšanje obsega učne snovi (vsebinskega balasta v učnem programu), težko je reči za koliko, na katerih področjih in kako, bi bilo potrebno *izpeljati temeljito raziskavo*, kaj je temeljno znanje, ki ga učenci v obveznem šolanju res potrebujejo za nadaljnji razvoj. Ne nazadnje je treba ugotoviti, koliko in kako lahko pridemo do zaželenega znanja tudi zunaj šole, z uporabo izobraževalne in učne tehnologije in po končnem šolanju.

Predlog: *Zavod RS za šolstvo naj v sodelovanju s Pedagoškim inštitutom izpelje raziskavo: kaj je temeljno znanje, ki ga učenci v obveznem šolanju res potrebujejo za nadaljnji razvoj.*

b/ *Strategija vseživljenjskosti učenja*

Radikalno zmanjšanje učne snovi predpostavlja, da znanje pridobivamo *vse življenje* in da se *vse življenje učimo*. Tudi zdajšnja razvitost informacijske, izobraževalne in učne tehnologije nam to omogoča, posameznik potrebuje le *spodobnost, motivacijo in veselje do učenja*. Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ, kot se je tedaj še imenovalo) je leta 2007 že sprejelo Strategijo vseživljenjskosti učenja v Sloveniji. Potrebujemo le še njeno dosledno izpeljavo. Skupina, ki je strategijo pripravljala, je predlagala, da jo sprejme Vlada RS, saj gre za nacionalni projekt, v katerem bi morali sodelovati vsi vladni resorji kot nosilci znanja (znanje je splošna dobrina, za njo se moramo zavzemati vsi, ne more biti le monopol šolskega upravljanja in odločanja). Izobraževanje in učenje se ne moreta več deliti na *'redno'* (za mladino) in *'izredno'* (za odrasle). Sprejeti je treba tudi Akcijski načrt za udejanjanje strategije; ta je bil sicer tedaj tudi že pripravljen za razpravo in sprejem, a ga MŠŠ ni obravnavalo. Tudi ni predlagalo, da Strategijo sprejme Vlada RS.

Predlog: *Strategijo naj sprejme Vlada RS v sodelovanju z ministrstvi, vlogo koordinatorja pri tem naj opravlja Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.*

Dr. Zoran Jelenc zoran.jelenc@guest.arnes.si

SOUSTVARJAMO DRUŽBO ZNANJA

Ob 60-letnici večine ljudskih univerz v Sloveniji je izšel zbornik *Soustvarjamo družbo znanja*. Založila ga je Zveza ljudskih univerz Slovenije in predstavljen je bil na Letnem posvetu o izobraževanju odraslih 2019.

V prvem delu, naslovljenem *Ljudske univerze med skupnostnim izobraževanjem in neoliberalizmom*, je predstavljen razvoj ljudskih univerz v Sloveniji skozi čas. Temu sledi analiza delovanja dveh izbranih ljudskih univerz v Sloveniji in Nemčiji ter nato razmislek o programih na ljudskih univerzah v luči konceptov skupnostnega izobraževanja in trajnostnega razvoja. Zadnji prispevek v tem delu govori o demografskih spremembah in izzivih, ki jih le-te prinašajo za

ljudske univerze, ter dveh primerih dobrih praks na področju izobraževanja starejših na ljudskih univerzah.

Drugi del predstavlja ljudske univerze kot *Mrežo inovativnih praks*. Avtorji in avtorice pišejo o raznolikih projektih, ki jih izvajajo ljudske univerze po Sloveniji. Sklepni del, imenovan *Osební pogledi*, prinaša razmišljanja predstavnice politike, predstavnika raziskovanja in udeleženca v programih ljudske univerze. Vsi trije se vsak na svoj način zavzemajo za odprtost izobraževanja za vse skupine.

Ljudske univerze so v zgodovini odraslim zagotavljale nove možnosti za osebni in poklicni razvoj. V času današnje hitro spreminjajoče se družbe in vprašanju sistemske umestitve v javno mrežo so tako premisleki o izobraževanju odraslih potrebni in zaželeni, predstavljeni zbornik pa dober prostor za dialog o raznovrstnih tematikah.

Prisrčno vabljeni k branju!

Leopold Štefanič leopold.stefanic@outlook.com

MLADA UNIVERZA ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE V DRAGOMERU

Društvo DVIG, mlada univerza za tretje življenjsko obdobje (UTŽO) v občini Log Dragomer, opravlja izobraževalno poslanstvo v prav tako mladi občini. Svoje poslanstvo je ubesedila v motu delovanja »Z učenjem povezujemo ljudi in krepimo skupnost«. Udejanja pa ga v vseh svojih programih, ki jih trdno povezuje z rdečo nitjo, ta pa je razvijanje bralne kulture, spoštovanja do slovenskega jezika ter poznavanje bližnje in daljne preteklosti, ki je sooblikovala današnjo podobo življenja v naših naseljih. Vedenje o pomenu slovenskega jezika in o naših koreninah črpajo študentje DVIG-a iz del slovenskih literarnih ustvarjalcev, iz osebnih pričevanj najstarejših prebivalcev v občini, iz sledov kulturne dediščine v ožjem in širšem okolju. Svojim študentom zagotavlja DVIG kakovostno učenje, in prav zaradi kakovosti je DVIG umestil lokalno izobraževanje odraslih na nacionalni zemljevid izobraževanja odraslih in s tem prispeval tudi k večji prepoznavnosti mlade občine v slovenskem pa tudi v mednarodnem prostoru. Največ izobraževalnih dejavnosti poteka v študijskih krožkih (ŠK), nekaj v obliki tečajev ali izobraževalnih srečanj. In kaj so vsebine, ki jih člani ŠK spoznavajo:

- Študijski bralni krožki za odrasle in malčke stare od 4-7 let. Odrasli preko del slovenskih avtorjev, literarnih ekskurzij po poteh literarnih junakov in v pogovorih spoznavajo ne le regionalne in lokalne posebnosti literarnega ustvarjanja in literarno bero v slovenskem zamejstvu, ampak vrednote, ki so jih oblikovali in živeli naši bližnji in daljni predniki (več na <http://iold.si/bralni-krozek/>).
- Člani ŠK Lipa na Lukovici so v posebni brošuri predstavili lipo, ki je zaradi izjemnega obsega debela vključena med naravne vrednote občinskega pomena in večina občanov zanjo ni vedela. Ob tem so tudi raziskovali simbolni pomen lipe za slovenstvo nekoč in danes (brošura na <http://iold.si/lipa/>).
- V ŠK slovenska in svetovna kulturna dediščina člani spoznavajo pomen kulturne dediščine kot temelj človekovega vedenja o sebi in svojem kulturnem in naravnem okolju, o tem, da poznavanje naših korenin naše življenje osmišlja in nam tudi omogoča vsakodnevno odločanje o tem, kaj je prav in kaj ni. V okviru ŠK potekajo tudi predavanja Enajsta šola o antiki. Člani ŠK in občani spoznavajo antično kulturo. Arheološke najdbe

na slovenskih tleh so izhodišče za spoznavanje antičnih tem in mitov, ki so pustili sledi v naši kulturni dediščini in jih člani ŠK spoznavajo tudi preko prebiranja slovenskih pravljic in povesti.

- V ŠK Iskanje identitete kraja člani raziskujejo poti za spreminjanje občine iz spalnega naselja v občino, ki bo imela svojo identiteto. Tudi za učenje v tem ŠK je ključnega pomena poznavanje naše preteklosti, načina oblikovanja identitet nekdanjih vaših skupnosti in zakonitosti njihovega delovanja.

Pomemben vir poznavanja polpretekle lokalne zgodovine so pripovedi občanov – staroselcev. Osebna pričevanja staroselcev razgrinjajo neznane podobe preteklosti, osnovne vrednote, odnose, način življenja, preživeti dve svetovni vojni, spreminjanje načina življenja po hitri industrializaciji države in vplivu bližine glavnega mesta. Pripovedi DVIIG vsako leto objavi v reviji Pogovori z občani (doslej 5 števil) in v posebni izdaji Pogovorov poimenovani Kolo življenja, v kateri so objavljena pričevanja devetdesetletnikov (več na <http://iold.si/revija/>).

Seveda pa poleg predstavljenih programov, ki neposredno podpirajo razvijanje bralne kulture, spoštovanja do slovenskega jezika ter poznavanje vplivov bližnje in daljne preteklosti na naše vsakdanje življenje in delo v DVIIG-u potekajo tudi jezikovni tečaji in tečaji računalništva, ŠK z zdravstvenimi vsebinami, izobraževanje mentorjev,...

Olga Drofenik olga.drofenik@guest.arnes.si

KULTURA, UMETNOST IN LUTKE TUDI ZA (STAREJŠE) ODRASLE

Umetnost v vseh oblikah je pomembna za formiranje človeka (tudi) v odraslosti in starosti, zato je potrebno pristope z umetnostjo razvijati, da sledijo sodobnemu času. Za področje izobraževanja odraslih je pomembno, da razvijamo metode, ki nagovarjajo sodobne odrasle. Eden od ponudnikov umetniških dejavnosti je **Hiša otrok in umetnosti**, ki kot raziskovalci umetnosti in odnosov ves čas snujejo nove oblike komunikacije na način gledališča tako za otroke kot tudi za odrasle. V delu upoštevajo vse poglavitne principe **gledališke pedagogike** in vključujejo prvine **doživljajske pedagogike**.

»Hiša« je prepoznaven kulturni center tudi na področju kulturno-umetnostne vzgoje. Poleg že znanih oblik družinskega gledališča, umetniških laboratorijev, ki jih lahko vidite tudi drugod, pa lahko v »Hiši« obiskovalci prisostvujejo posebni obliki **gledaliških razstav-predstav**, ki združujejo **interaktivno izkustveno gledališče in umetniško instalacijo**. Tu obiskovalci postanejo igralci in raziskovalci. Program kulturno-umetnostne vzgoje **Izkustveni labirint umetnosti**, ki ga izvirno namenjajo predvsem najmlajšim, je zasnovan kot **celostno izkustveno umetnostno doživetje** tako za otroke, kot za odrasle.

Od leta 2018 deluje **HELL – Hišni eksperimentalni lutkovni laboratorij**. Namen laboratorija je omogočiti mladim profesionalcem na začetku njihove ustvarjalne poti produkcijske pogoje ter mentorje, ki jih vodijo skozi proces ustvarjanja lutkovne predstave. Predstave, nastale v laboratoriju, so namenjene odrasli publiki in raziskujejo nova izrazna sredstva lutkovnega gledališča.

Za razvoj strokovnega znanja je poskrbljeno s strokovnimi posveti, predavanji ter različnimi seminarji za vzgojitelje/ice in učitelje/ice ter mentorje/ice lutkovnih in gledaliških krožkov na temo lutkovnega in kamišibaj gledališča.

V naslednjem letu bodo poleg rednih lutkovnih predstav v okviru *Hišnega gledališča* izvajali nove delavnice kulturno-umetnostne vzgoje. Pri tem bodo še posebej zanimive **delavnice za starejše odrasle in njihove vnuke**, katerih namen bo (tudi) medgeneracijsko povezovanje. Medgeneracijske delavnice bodo omogočale kakovostno preživljanje skupnega časa. Avtorji projekta se bodo povezali tudi z domovi za starejše v Ljubljani in okolici in pri njih odigrali lutkovno predstavo, ki ji bo sledila delavnica z njihovimi vnuki. Tudi tistim, ki si želijo, a ne (z)morejo več, želijo avtorji delavnic za starejše odrasle ponuditi priložnost in pripeljati umetnost k njim.

Tamara Pepelnik pepelnik.tamara@gmail.com

DIGITALNA ORODJA ZA UPORABO PRI IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH

Tehnologija in digitalni svet postajata vse pomembnejša dela naših vsakdanov, v vse večji meri pa vstopata tudi na področje izobraževanja odraslih. Tehnologija postaja dostopnejša, odrasli postajajo spretnejši pri njeni uporabi, razširja se e-izobraževanje, razširjajo pa se tudi digitalna orodja, ki se lahko pri izobraževanju odraslih uporabijo kot tehnološka podpora klasičnemu poučevanju v učilnicah in predavalnicah. Nekatera takšna digitalna orodja so pogostejše uporabljena in bolj znana (Microsoft PowerPoint, ki je načeloma povsem zadostno orodje), obstaja (in stalno nastaja) pa še ogromno drugih, manj znanih digitalnih orodij, ki prav tako lahko podprejo in popestrijo izobraževalni proces. Splet ponuja številna (vsaj delno) brezplačna digitalna orodja, ki so ob znanju angleščine (ali uporabi samodejnih spletnih prevajalnikov) preprosta za uporabo. Izmed njih v nadaljevanju predstavljam štiri, ki delujejo neposredno v brskalniku (brez prenosov in namestitvev):

1. **Canva**

spletni naslov: <https://www.canva.com/>

primeri namena uporabe: povzetek teme, vizualna podpora vsebini, reklamni letak

podobna orodja: Piktochart, Visme, Infogram

Canva je preprosto orodje za grafično oblikovanje letakov, predstavitev, slik za spletna družbena omrežja, vabil ipd. Je edino od vseh tukaj predstavljenih orodij, ki je samodejno dostopno v slovenskem jeziku. Ponuja že oblikovane predloge in prazne dokumente različnih dimenzij, poljubno pa je mogoče dodajati in urejati besedilo, slike, ozadje in simbole. Nekateri grafični elementi so plačljivi, na kar je treba biti pozoren ob izboru posameznega elementa. Canva je običajno uporabljena za oblikovanje privlačnih grafičnih podob, k čemur lahko doprinese zgledovanje po različnih bazah barvnih palet (npr. <https://colorhunt.co/>).

2. **PowToon**

spletni naslov: <https://www.powtoon.com/>

primeri namena uporabe: uvodna predstavitev vsebine, kratka ponovitev ključnih sporočil, reklamni video

podobna orodja: Raw Shorts, Animaker, Prezi

S PowToonom je mogoče oblikovati animirane videe. Tudi tukaj je najlažja pot do končnega izdelka preko spreminjanja že oblikovanih predlog posnetkov. Predloge so razvrščene na različna področja, od katerih so za izobraževanje odraslih verjetno najbolj relevantne

izobraževanje, usposabljanje in marketing. Polna funkcionalnost orodja je na voljo le naročnikom, saj je v brezplačni verziji omejena raba določenih grafičnih elementov, hkrati pa je tudi najdaljše trajanje animacije določeno na tri minute.

3. **Slido**

spletni naslov: <https://www.sli.do/>

primeri namena uporabe: zastavljanje/odgovarjanje na vprašanja, zbiranje asociacij, refleksija srečanja

podobna orodja: Mentimeter, Poll Everywhere, Padlet

Slido je orodje za digitalno interakcijo z udeleženci (takšno kot se pogosto uporablja na večjih dogodkih, posvetih, konferencah; lahko pa se uporabi tudi pri manjših skupinah). Udeleženci morajo tako imeti svoje naprave (računalnike, pametne telefone/tablice), ob tem pa mora biti zagotovljena dobra internetna povezava. Priprava vprašanj, vprašalnika, besednega oblaka ali kviza terja nekaj minut priprave od izvajalca, udeleženci pa do njih dostopajo z vnosom kode v svojo napravo. Udeležencem je lahko tudi omogočeno zastavljanje vprašanj, ki se nato zbirajo na ekranu oz. projekciji. Brezplačna verzija omejuje uporabo za posamezen dogodek na tri aktivnosti.

4. **Kahoot!**

spletni naslov za pripravo: <https://kahoot.com/>

spletni naslov za udeležence: <https://kahoot.it/>

primeri namena uporabe: površno ugotavljanje predznanja, vzbujanje pozornosti za temo, preverjanje razumevanja

podobna orodja: Quizlet live, Quizizz, Wooclap

Kahoot! je orodje za oblikovanje spletnih kvizov. Način priprave in delovanje Kahoota je podobno Slidu – izvajalec oblikuje vprašanja, udeleženci pa za dostop do njih v svoje naprave vnesejo številčno kodo. Izvajalec pripravi različna vprašanja, vsakega ovrednoti s poljubnim številom točk in določi čas za odgovarjanje na posamezno vprašanje. Kot odgovor na vprašanje ponudi dve, tri ali štiri možnosti. Udeleženci ob reševanju kviza na svojih napravah izbirajo med ponujenimi možnostmi, pri čemer se za točkovanje upošteva število pravih odgovorov, hitrost odgovarjanja kot tudi število zaporednih pravih odgovorov.

Tadej Košmrl tadej.kosmrl@gmail.com